

Generálmajor Ing. Oldřich Kvačil, CSc.

Vytváření

SMÍŠENÝCH ODŘADŮ

během boje

Bojová činnost v podmínkách raketové jaderné války ponese sebou jako mohutný průvodní jev i velké ztráty živé síly, zbraní a bojové techniky. Ztráty budou vznikat náhle při jaderných úderech nepřítele, budou hromadné, postihnou nezdědka nejen celé jednotky, ale i útvary a svazky.

K velkým ztrátám může docházet i při dočasném vedení bojové činnosti bez jaderných zbraní v důsledku úporných, déletrvajících bojů. Při tomto způsobu bojové činnosti nebudou však ztráty vznikat náhle, budou narůstat v čase; pojem času je v tomto případě relativní. Například prapor může utrpět velmi těžké ztráty i v průběhu jednoho útoku, nebo při odražení útoku silného nepřítele v obraně.

Značné ztráty podstatně oslabí bojovou hodnotu, sníží bojeschopnost zbylých sil. Mohou vznikat potíže s velením, s organizací týlového zabezpečení. Ztráty nebudou běžně nahrazovány v potřebné době, tj. krátce po jejich vzniku, a proto bude nutné řešit otázku zvýšené bojové použitelnosti postižených vojsk. Jedním z vhodných (mnohdy nutných) opatření bude vytváření smíšených odřadů.

Smíšené odřady budou vytvářeny na základě rozhodnutí velitelů a budou jedním z projevů jejich snahy zabezpečit plnění bojových úkolů s maximálně efektivním využitím soustředěných sil a prostředků. Toto opatření bude vždy

dočasným řešením vyplývajícím z požadavků konkrétní situace a dalšího plnění bojového úkolu.

Problematickou smíšených odřadů jsme se zabývali již v dřívějších dobách (např. při vyjití z obklíčení, když byly obklíčeny různorodé síly). Předpokládaný způsob vedení bojové činnosti v příští možné válce nás nutí, abychom se touto problematikou zabývali více i nyní, v kvalitativně jiných podmínkách.

* * *

Vzhledem k organizaci našich vojsk a s přihlédnutím k zavedenému systému týlového zabezpečení jsou v organizaci motostřeleckých a tankových vojsk jako nejdůležitější stupně divize, pluky a prapory. Na těchto stupních se koncentruje velení i organizace týlového a technického zabezpečení. Na divize a pluky je mimo to vázáno ještě doplňování osobami a materiálem všeho druhu jak při zahájení války, tak i v jejím průběhu. Vycházíme-li z těchto základů, můžeme říci, že při sebevětších ztrátách bychom měli zachovávat základy divizí a pluků, aby nevznikaly další nové obtíže v oblasti doplňování.

Motostřelecké a tankové prapory jsou sice také pevnými organizačními celky, jsou to však prvky, u nichž rozhodně převažuje bojový charakter stejně jako u rot. Na stupni praporu a rot převažuje přímá organizace a řízení bojové činnosti jednotek nad otázkami plánování a nad otázkami koncepčně organizačního charakteru.

Vzniknou-li v průběhu bojové činnosti situace, kdy nebude účelné ponechat jednotky (útvary) v organizačních rámcích tabulek válečných počtů (hlavně pak při velkých ztrátách vojsk), budeme organizovat smíšené odřady s cílem zpevnit velení, efektivněji využívat existující síly a prostředky k plnění bojových úkolů, usnadnit plnění úkolů v oblasti týlového zabezpečení.

Při organizování smíšených odřadů vycházíme z určitých zásad, jež potvrdila praxe poslední války. Například rotu, která ztrácí v boji většinu svých OT či tanků a bojovníků a představuje hodnotu mnohdy slabé čety, nebude účelné ponechávat bojovat jako rotu, když fakticky jako taková přestane existovat. Stejně na stupni prapor: utrpí-li převážná část praporu takové ztráty, že zůstanou rotami pouze podle jména, nebude vždy účelné ponechávat jejich organizaci beze změny. Stejná situace může nakonec vzniknout i na stupni pluku a divize. Na těchto stupních ovšem lze předpokládat, že vždy zůstanou aspoň jisté rámce velitelských orgánů a prvků týlového zabezpečení, které budou schopny plnit své úkoly (i když s některým omezením). U pluků může dojít k tomu, že bude nutné (účelné) zrušit některý nebo i všechny prapory.

Smíšené odřady tedy organizujeme tehdy, když organické jednotky ztratí bojeschopnost a další vedení bojové činnosti v jejich celcích nebude účelné, naopak vzhledem k požadavkům a potřebám boje škodlivé. Každé takové rozhodnutí musí příslušný velitel velmi pečlivě zvážit.

Rozhodujícími budou vždy požadavky zabezpečení co nejefektivnějšího využití sil k plnění bojových úkolů.

O smíšených odřadech mluvíme tehdy, jsou-li tyto organizovány ze skupin (jednotek) různých druhů vojsk, nebo různých jednotek či útvarů. O vytvoření smíšeného odřadu nemluvíme na stupni motostřelecké nebo tankové rot; zde při velkých ztrátách prostě zrušíme některé čety.

O tom, ze kterých jednotek vytvoříme smíšený odřad a jaká bude jeho organizační struktura, rozhodne v boji zpravidla ten velitel, jehož jednotka

(útvár) bude třeba reorganizovat. Vytvořit z rot čtyři nebo jiné celky a sloučit je v rámci praporu do bojeschopného celku má právo velitel praporu. Zrušit některý z praporů nebo všechny prapory v pluku má právo velitel pluku, neboť jeho povinností je zorganizovat své podřízené jednotky tak, aby byly schopny vést boj v optimálních podmínkách z hlediska velení a využití sil a prostředků. Tento způsob řešení zdánlivě odporuje vžitým zvyklostem, kdy každé vážnější rozhodnutí schvaluje před jeho realizací zpravidla nadřízený. Vytváření smíšených odřadů bude reakcí velitelů na náhle vzniklou nebo narůstající situaci, kterou musí řešit za boje a kdy jim nadřízený těžko bude moci konkrétně stanovit nebo upřesnit úkol v tomto směru. Při tom chci podtrhnout: **vytváření smíšených odřadů bude vždy dočasným opatřením, jehož životnost skončí příchodem doplňků a novým zorganizováním útvarů a jednotek podle struktury, stanovené tabulkami jejich válečných počtů.** O svém rozhodnutí k vytvoření ze zbytků sil smíšený odřad i o uskutečněných opatřeních stejně musí každý velitel svého nadřízeného informovat.

K organizování smíšeného odřadu může samozřejmě docházet i ve velmi složité a nejasné situaci na základě rozkazu nadřízeného velitele. Bude to zejména situace, kdy nadřízený po jaderných úderech nepřítele zjistí, že podřízené velitelství bylo zničeno nebo není schopno velet a podléhající mu jednotky utrpěly značné ztráty. V takových případech vyšle do prostoru rozmístění napadených vojsk své orgány a některého z důstojníků pověří úkolem zorganizovat zbylé bojeschopné síly a vytvořit z nich smíšený odřad. Takové řešení přichází v úvahu zvláště u vojsk, která nebudou v přímém dotyku s nepřítelem (druhé sledy, zálohy, vojska na přesunu, v prostorech rozmístění a ve vyčkávacích prostorech atp.). Organizace smíšeného odřadu (smíšených odřadů — podle organizačního stupně postižených vojsk) v takových podmínkách bude probíhat současně s opatřeními k odstraňování následků jaderných úderů, vyžádá si více času a mnohdy i zásahu nadřízeného ve směru doplnění orgány a prostředky velení a týlového zabezpečení. Pro vojska mimo dotyk s nepřítelem může to být v podmínkách raketové jaderné války hlavním způsobem vytváření smíšených odřadů, přičemž tyto odřady budou vytvářeny (zvláště bude-li útvár nebo svazek napaden účinným skupinovým úderem jaderných zbraní) bez ohledu na příslušnost k útvarům, neboť některé z nich mohou prakticky přestat existovat.

* * *

K tomu, aby mohly být smíšené odřady organizovány, musí existovat vždy určité předpoklady a při jejich organizování musí být respektovány určité požadavky, aby se opatření neminulo cílem.

Nutné předpoklady k organizaci smíšených odřadů budou:

- aspoň minimální počty bojovníků a velitelů, jejichž bojový duch nebude podlomen,
- potřebný počet zbraní a bojové techniky k plnění bojových úkolů,
- nejnutnější orgány a prostředky spojení,
- nutné prostředky k organizaci a plnění úkolů v oblasti týlového zabezpečení,
- aspoň nejnutnější přestávka v boji, nutná k realizaci plánovaných opatření.

Požadavky, jež bude třeba dodržovat při organizování smíšených odřadů lze stanovit asi takto:

— bojeschopné a pevně velené celky reorganizovat v nejkratší možné době,

— smíšené odřady organizovat vnitřně tak, aby nevznikaly potíže ve velení. To znamená zorganizovat je z jednotek a bojovníků těch druhů vojsk, které je možné a účelné vzhledem k bojovým úkolům podříditi jednomu veliteli.

Při organizaci smíšeného odřadu ze zbytků motostřeleckého praporu může být např. jeho složení toto: motostřelecká jednotka, jednotka protitankových zbraní, jednotka palebné podpory z organických prostředků praporu (pokud nebudou zničeny), posilová tanková jednotka. Jednotce jako celku bude přímo velet velitel praporu nebo určený velitel (případně velitel, který se ujme v průběhu boje velení).

Na stupni pluku může být vnitřní organizace vytvořeného smíšeného odřadu (pokud bude ze zbytků sil msp vytvářen pouze jeden) tato: motostřelecká jednotka, tanková jednotka, protitanková jednotka, jednotka palebné podpory (dělostřelecká, raketometná), jednotky zabezpečení. Pokud budou v sestavě různé posilové prostředky a jednotky (ženijní, protitankové atp.) začlení se do sestavy smíšeného odřadu bez ohledu na dřívější podřízenost jako samostatné celky. Bojovníci, kteří ztratí možnost plnit své původní úkoly v boji (např. dělostřelci po zničení jejich zbraní) budou v rámci smíšeného odřadu využiti buď k doplnění obsluh jiných zbraní stejného druhu nebo zbraní příbuzných, nebo doplní počty motostřeleckých jednotek. Podle situace mohou motostřelecké jednotky doplnit i další bojovníci z počtů ženijních, spojovacích, týlových a jiných součástí. Tento způsob řešení bude však výjimkou, bude používán v nejvyšší nouzi: nelze zapomínat, že specialistů všeho druhu bude za války trvalý nedostatek a jejich využívání k plnění jiných bojových úkolů, než pro které jsou připraveni by mohlo vést ke značným obtížím v budoucnosti, např. po doplnění a znovuvytvoření pluku a jeho jednotek v organizační struktuře podle platných tabulek.

Můžeme říci, že smíšené odřady organizované z motostřeleckých praporů budou pokud půjde o složení jednolitě, smíšené odřady organizované z motostřeleckých nebo tankových pluků budou skutečně složeny z jednotek různých druhů vojsk. Ne vždy však bude mít rychle vytvořený smíšený odřad jednoznačnou strukturu, která by vyplývala z organizačního učlenění a vybavení hlavně bojovou technikou jednotek, z nichž bude vytvářen. Velký rozdíl může být ve stavu motostřeleckých jednotek, které budou většinou tvořit základ smíšených odřadů. Některé motostřelecké jednotky mohou v boji ztratit většinu, nebo i všechny OT a budou bojovat bez nich, pěšky. Podle způsobu vedení bojové činnosti nepřitelem i vlastními vojsky může být v takovém případě část motostřeleckých jednotek motorizována přidělením potřebných vozidel z dopravní jednotky pluku nebo divize. Může tedy dojít k tomu, že v rámci vytvořeného smíšeného odřadu bude část motostřeleckých jednotek vybavena OT, část povede bojovou činnost pěšky v těsné součinnosti s tanky a bude používána jako tankový výsadek, třetí část může být motorizována. Není konečně vyloučeno, že některá jednotka bude vybavena kořistním materiálem. Tyto skutečnosti samozřejmě ztíží způsob velení smíšenému odřadu, neboť jeho velitel musí promýšlet stanovení bojových úkolů jednotlivým částem odřadu s ohledem na jejich konkrétní bojové možnosti.

U tankového vojska nebude účelné organizovat smíšené odřady na nižším stupni než pluk. V případě velkých ztrát některých tankových rot bude vhodnější zrušit tankový prapor a zbylé tanky přidělit k jiným tankovým prapo-

rům na doplnění stavů. Ve společném boji motostřeleckých a tankových jednotek s nepřítelem může však vzniknout situace, kdy základ smíšeného odřadu vytvoří tanková jednotka a její velitel převezme velení, případně sám odřad v průběhu boje zorganizuje. Stejně mohou tvořit tankové jednotky základ smíšeného odřadu po napadení motostřeleckých vojsk jadernými údery v prostorech soustředění apod., kdy tankové jednotky a jejich velitelé mohou utrpět menší ztráty, než motostřelecké jednotky.

Ať bude smíšený odřad vytvářet kdokoliv a v jakýchkoli podmínkách, vždy bude vhodné dodržovat určitý pracovní postup, který lze stanovit asi takto:

- zjistit skutečné počty bojeschopných lidí a zbraní (včetně OT a tanků),
- upřesnit počty velitelů,
- zorganizovat bojeschopné celky do nejnižších jednotek až po rámec vytvářeného smíšeného odřadu, provést jednoduché bojové rozdělení a každé jednotce nebo skupině postavit do čela odpovědného velitele,
- určeným velitelům zabezpečit (dát k dispozici) potřebné prostředky spojení a upřesnit jim úkol,
- zorganizovat složky týlového zabezpečení a odsunout všechny přebytké prostředky, které nelze použít.

Při vytváření smíšených odřadů může se stát, že se projeví u některých skupin nebo jednotek nedostatky určitých prostředků. Mohou chybět zbraně, dílenské prostředky, případně i munice atp. Velitel smíšeného odřadu vyrovná v takovém případě nedostatky jedněch z přebytků druhých a teprve nedosrácující se materiál vyžádá od nadřazeného, případně uhradí některé nedostatky z ukořistěného materiálu. Otázky týlového zabezpečení je třeba řešit v pořadí: zbraně, zásobování municí, zdravotnické zabezpečení, tanková a automobilní technická zabezpečení, proviantní zásobování.

S vytvářením smíšených odřadů je spojen i způsob jejich označování, číslování. Pokud budou organizovány z pluků, ponesou zpravidla čísla svých pluků (např. skupina 138 msp). Tehdy, když vzhledem k situaci bude v divizi dočasně vytvořen smíšený odřad ze zbytků různých útvarů, bude třeba řešit jeho název. Zkušenosti z války ukazují, že k označování zvláštních neorganických jednotek (když není možné použít čísla útvaru nebo jednotky) je nejvhodnější používat jméno jejího velitele nebo krycí jméno. Pokud budou smíšené odřady vytvářeny z praporů, mohou nést číslo praporu (skupina 1/234 mspr).

Poukázal jsem již na to, že vytváření smíšených odřadů je pouze jistým východiskem z nouze, dočasným opatřením, které bude zrušeno, jakmile pomínou důvody jeho existence. Jakmile smíšený odřad bude v rámci svého nadřazeného celku převeden do druhého sledu nebo do zálohy a pluky přijmou doplňky, vytvoří a zorganizují se opět všechny jednotky podle tabulek počtů. Stanovit však dobu, po kterou budou smíšené odřady plnit úkoly v boji, není možné. To bude závislé na konkrétních podmínkách bojové situace a na možnosti urychlit přísun doplňků k plukům a divizím.

Vzhledem k tomu, že organizování smíšených odřadů bude téměř výlučně záležitostí velitelů, kteří nebudou mít čas na zdlouhavé „úřadování“, nebude se touto činností zabývat organizační oddělení divize nebo pomocník náčelníka štábu pluku pro evidenci, ale příslušný velitel po zjištění skutečného stavu při bojovém rozdělení mnohdy přímo v boji (v dotyku s nepřítelem).

Veškerá opatření musí být zaznamenána ve válečném deníku velitele té jednotky, z níž se smíšený odřad vytvoří, nebo v založeném novém válečném

deníku. Záznam o vytvoření smíšeného odřadu musí být uveden i ve válečném deníku o stupeň vyššího velitelství (aby nebyl ztracen přehled o jednotkách a jejich existenci).

* * *

Lze předpokládat, že smíšené odřady budou vždy početně slabší, mnohdy nesořodé a proto jejich bojová hodnota bude zpravidla menší, než stejně silných organických jednotek. Proto musí nadřazení velitelé pečlivě vážit bojové úkoly, které mohou smíšeným odřadům ukládat.

Zásada, že pluk je stále plukem pokud z jeho počtů zůstane aspoň několik bojovníků v boji, je sice krásná a v zásadě (hlavně však z hlediska morálně politického) správná. Zásada neřeší však podstatnou otázku, zda pluk, který je v boji představován několika desítkami bojovníků a velitelů může plnit bojové úkoly, jež pro pluk předpovídá Polní řád.

Pluk je schopen plnit tyto úkoly jen tehdy, má-li k tomu odpovídající síly a prostředky, potřebnou bojovou hodnotu svých jednotek. Není-li tomu tak, pak může tyto úkoly plnit pouze z části, úměrně svým silám a z nich vycházejících bojových možnostech (pokud neuvažujeme situaci, že bojová hodnota nepřítel klesne ve stejné míře, jako u našich vojsk). Toto předpokládat není rozumné a proto rozhodující roli při řešení bojových úkolů smíšených odřadů sehraje jejich bojové možnosti ve vztahu k reálným poměrům sil na směrech bojové činnosti. Jednodušší toto bude v útočném boji, kdy každému smíšenému odřadu lze upřesnit úkol tak, aby byl schopen jej splnit svými silami, s využitím úspěchů atp. V obranném boji bude situace složitější, neboť nebude možné včas přeskupit sestavu, aby nedošlo k obnažení některé části obrany, aby nevznikly mezery, s nimiž při organizaci palebného systému nebylo počítáno a které nadřazený velitel nemůže krýt svými silami, prostředky nebo palbou. Při nejbližší vhodné příležitosti musíme upravit obranný systém a sestavu tak, abychom mohli soustředit úsilí smíšeného odřadu k obraně rozhodujících směrů nebo prostorů.

Proto můžeme stanovit zásadu, že smíšeným odřadům můžeme ukládat pouze takové bojové úkoly, jež budou v souladu s jejich bojovými možnostmi. Odřad organizovaný ze zbytků praporu bude obvykle schopen plnit úkoly organické roty, odřad vytvořený ze zbylých částí pluku bude zpravidla schopen plnit úkol praporu. U tankových útvarů bude toto daleko jednodušší, neboť bojové hodnoty organizovaných smíšených odřadů budou jednoznačně stanoveny počtem bojeschopných tanků v nich.

Organizování smíšených odřadů bylo obvyklou částí činnosti velitelů útvarů našeho 1. ČSAS v SSSR. Několik příkladů uvedu z průběhu bojové činnosti 2. samostatného polního praporu 1. čs. samostatné brigády v rámci dukelsko-karpatské operace. Tento útvar měl dne 8. září 1944 (tj. jeden den před zasedáním do boje) 3 pěší, kulometnou, protitankovou, minometnou a samopalnou rotu, průzkumnou, ženijní, spojovací, zdravotnickou čet a týl. Celkové počty praporu téhož dne byly 26 důstojníků, 15 rotmistrů, 799 poddůstojníků a vojáků.

9. září 1944. když prapor navázal dotyk s vybudovanou nepřátelskou obranou a připravoval se k útoku, provedl nepřítel hodnotou jednoho pluku za podpory tanků, samohybných děl, silné dělostřelecké a minometné palby úder na přední okraj a přinutil prapor k odchodu na vzdálenost asi 800 m. Na čáře, kde byl prapor zastaven bylo zjištěno, že v boji byli raněni všichni velitelé pěších rot a většina velitelů pěších čet. Při odchodu se jednotky pomíchaly. Po zjištění situace zorganizoval náčelník štábu v nepřítomnosti velitele přímo

v dotyku s nepřítelem z jednotek bojové skupiny, určil jim velitele a v této nouzové organizaci zvedl prapor do protizteče v součinnosti s dalšími silami brigády.

Po několikadenních bojích 12. září 1944 klesly u tohoto útvaru značně bojové počty. Proto velitel praporu zrušil jednu pěší a kulometnou rotu, jejich zbytky přidělil zbylým pěším rotám. Po prudkých bojích o trigonometr 534 ve dnech 12. a 13. září v důsledku velkých ztrát zrušil: pěší rotu, minometnou rotu (z této ponechal pouze jednu minometnou četou), PT rotu, ženijní a spojovací rotu, vzal z týlu vozky, podkoní a kuchaře a v praporu zorganizoval pouze dvě rotu. Jedna byla zorganizována ze zbylých pěších rot a kulometné rotu, druhá ze zbytků samopalné, minometné, protitankové rotu, průzkumné, ženijní, spojovací čety a lidí přitažených z týlu útvaru. Bojovou hodnotu samostatného praporu představovaly dvě smíšené skupiny v hodnotě slabých rot. V posledních hodinách dne 13. září měl prapor v boji asi 60 bojovníků. Jeho ztráty za necelých 5 dnů bojů představovaly téměř 700 mužů mrtvých, raněných a nezvěstných.

Další příklad: v říjnových bojích 1944 na našem území utrpěly sovětské i naše útvary a jednotky velmi těžké ztráty. Přesto, že byly dne 27. září 1944 všechny útvary našeho sboru doplněny zhruba na 70 % válečných počtů (což umožnilo opět je zorganizovat podle organizace stanovené tabulkami) klesly již v polovině října stavy jednotek na minimum. Proto velitel 1. čs. samostatné brigády zrušil nejdříve 3. samostatný polní prapor, pak i 1. samostatný polní prapor a v brigádě ponechal pouze 2. samostatný polní prapor jako základ brigádní smíšené skupiny. Tak vznikla a téměř celý listopad bojovala na frontě smíšená skupina 1. čs. samostatné brigády známá v historii jako „Skupina Knop“ (název skupiny odpovídal jménu velitele 2. samostatného polního praporu). Tato skupina měla některý den v bojích pouze 70 bojovníků, kteří představovali všechnu pěchotu 1. čs. samostatné brigády.

I když uvedené boje byly mimořádně obtížné a prudké, nelze vyloučit, že v případě nové války by ke stejným prudkým bojům nedocházelo. Poukazují na vysoké ztráty a z nich vyplývající nutnost řešit otázky organizačního uspořádání jednotek a útvarů i s případným dočasným jejich zrušením. V uvedených případech změny organizační struktury praporu řešil velitel praporu, v rámci brigády její velitel.

* * *

Smíšené odřady budeme organizovat zpravidla ve velmi složité situaci. Jejich organizace vyžaduje na velitelích pružné myšlení i schopnost překonat nebezpečné tendence hodnotit potřeby boje z hlediska vžitých názorů o trvalé správnosti organizačního učlenění vojsk bez ohledu na to, jak tato vojska konkrétně v daných organizačních rámcích jsou vzhledem k silám schopna plnit bojové úkoly. Nepružnost, strach před odpovědností, ulpívání na vžitých názorech bez ohledu na konkrétní situaci mohou se stát v některých případech ve svých důsledcích větším nebezpečím pro vojska, než sám nepřítel.

Organizace smíšených odřadů bude vyžadovat velké pružnosti, mnohdy i odvahy k řešení nepopulárních opatření. Předpokládané podmínky raketové jaderné války nás nutí postupně řešit v naší teorii řadu problémů, které se objevily jako nové, nebo u nichž se vzhledem k podmínkám více či méně změnil způsob řešení. K těmto patří i problém vytváření smíšených odřadů v průběhu bojové činnosti. I když jde o jeden z dílčích problémů, je třeba se jím zabývat a v teoretické přípravě jej řešit.